

ATASKAITA APIE PRIEMONES, SKATINANČIAS NAUDOTI BIODEGALUS IR KITUS ATSINAUJINANČIUS IŠTEKLIUS

(2003 m. gegužės 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/30/EB „Dėl skatinimo naudoti biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą transporte“ nuostatų įgyvendinimas)

Šalis - LIETUVA

Įvadas

Įsigaliojus 2003 m. gegužės 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 2003/30/EB „Dėl skatinimo naudoti biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą transporte“ (toliau –direktyva 2003/30/EB), šalis-narės privalo nacionalinėje teisėje įgyvendinti šios direktyvos nuostatas. Pagal direktyvos 2003/30/EB 4 straipsnio reikalavimus šalis narės kasmet iki liepos 1 d. Komisijai turi pateikti ataskaitas apie direktyvos nuostatų įgyvendinimą šalyje.

Šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie tai, kaip Lietuva įgyvendina Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/30/EB nuostatas, kuriomis siekiama skatinti biodegalų ir kitų atsinaujinančių degalų gamybą ir naudojimą šalyje.

Nacionalinė įstatyminė bazė

Lietuvos Respublikos Seimas 2004 m. vasario 5 d. priėmė Lietuvos Respublikos biokuro, biodegalų ir bioalyvų įstatymą (Žin., 2004, Nr.28-870), kuriame atsižvelgiant į direktyvos 2003/30/EB reikalavimus, reglamentuojama biokuro, biodegalų ir bioalyvų gamybos, naudojimo ir skatinimo teisinės sąlygos. Pagrindiniai įstatymo tikslai – sudaryti palankias biokuro gamybos ir naudojimo sąlygas, mažinti šalies energetikos ūkio priklausomybę nuo kuro ir degalų, pagamintų iš naftos, didinti vietinių energijos išteklių panaudojimą. Šio įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nustatyti biokuro nacionaliniai planiniai rodikliai 2005 ir 2010 metams, atitinkantys rodiklius, nustatytus direktyvos 2003/30/EB 3 straipsnyje (iki 2005 m. gruodžio 31 d. biodegalai turi sudaryti ne mažiau kaip 2%, o iki 2010 m. gruodžio 31 d. –5,75% skaičiuojamus nuo bendro rinkoje esančio benzino ir dyzelino, skirto transportui, energijos kiekio).

Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2004 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. 4-307 patvirtintos Informacijos apie biokuro naudojimą rinkimo ir teikimo Europos Komisijai taisyklės, kuriomis vadovaudamasi Ūkio ministerija kasmet iki liepos 1 d. teiks ataskaitą, atitinkančią Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/30/EB 4 straipsnio reikalavimus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004 m. rugpjūčio 26 d. nutarimu Nr. 1056 (Žin., 2004, Nr.133-4786) patvirtino Biokuro gamybos ir naudojimo skatinimo 2004-2010 metams programą. Šios Programos paskirtis – užtikrinti biokuro gamybos ir naudojimo plėtrą, vykdant Programoje numatytas organizacines, ekonomines ir teisines priemones. Vieni iš svarbiausiųjų uždavinių yra iki 2010 m. padidinti gaunamos iš biodujų, medienos ir šiaudų elektros energijos gamybą iki 0,204 TWh, o bendrosios energijos – iki 10,31 TWh per metus; skatinti biokuro žaliavų auginimą ir paruošimą; skatinti biokuro naudojimą; skatinti biokuro gamybos ir naudojimo mokslinius tyrimus; diegti mokymo, informavimo ir konsultavimo biokuro klausimais priemones.

Vadovaujantis Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys ir atliekiniai energijos ištekliai, gamybos ir pirkimo skatinimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1474 (Žin., 2001, Nr. 104-

11. Jul. 2005 10:35

016160037052313090

No. 3355 P. 3

3713; 2004, Nr. 9-228) su paskutiniais pakeitimais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarime Nr. 627 (Žin., 2005, Nr. 73-2651), 2009 m. numatyta, kad instaliuota biomasės jėgainių bendroji galia sieks 56,4 MW, o energijos gamyba jose – 219,5 GWh. Šioje tvarkoje nurodoma, kad skatinama elektros energijos gamyba vėjo, biomasės, saulės elektrinėse ir ne didesnės negu 10 MW galios hidroelektrinėse. Biomasės, skirtos elektrinėms (tarp jų termofikacinėms), auginimas skatinamas suteikiant koncesiją Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo (Žin., 1996, Nr. 92-2141; 2003, Nr. 70-3163) nustatyta tvarka, skiriant tam laisvą, valstybinės žemės fondo žemę.

2005 metais Ūkio ministerija priėmė du teisės aktus dėl biodegalų privalomo naudojimo: Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005-03-14 d. įsakymu Nr. 4-106 patvirtintas Prekybos naftos produktais, biokuru, bioalyva ir kitais degiaisiais skystais produktais Lietuvos Respublikoje taisyklių pakeitimas bei Lietuvos Respublikos ūkio ministro, aplinkos ministro, susisiekimo ministro 2005-03-09 d. įsakymą Nr. 4-96/D1-139/3-77 „Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2003 m. kovo 21 d. įsakymo Nr. 4-105/131/3-172 „Dėl Lietuvoje vartojamų naftos produktų ir skystojo kuro privalomųjų kokybės rodiklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

Vadovaujantis šiais teisės aktais nuo 2005 m. gruodžio 31 d. šalyje parduodami ir vartojami naftos produktai turi atitikti šiuos reikalavimus:

- 95 oktaninio skaičiaus variklių benzinas turi būti pagamintas naudojant priedą bioetilretbutileterį (toliau – ETBE), kuris mišinys su benzinu turi sudaryti ne mažiau kaip 7% tūrio, bet ne daugiau kaip 15% tūrio (kuriame bioetanolis sudarys atitinkamai ne mažiau kaip 3,29%, bet ne daugiau kaip 7,05%). Visais atvejais bioetanolis, esantis ETBE, turi sudaryti 47% tūrio;

- importuotas ar atgabentas ir parduodamas ar vartojamas 95 markės variklių benzinas, pagamintas be ETBE, privalo savo sudėtyje turėti 3% arba 5% bioetanolio;

- dyzelinas privalo savo sudėtyje turėti 3% arba 5% tūrio riebalų rūgščių metilo esterio (RRME), pagaminto iš augalinės kilmės aliejų ar gyvūninės kilmės riebalų;

Įvertinant aukščiau išvardintus teisės aktus, galima teigti, kad teisinė bazė biokuro direktyvos įgyvendinimui yra parengta.

Finansinės priemonės

Atsižvelgiant į 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/96/EB, pakeičiančios Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą, nuostatas, Lietuvoje numatoma taikyti valstybės pagalbą per akcizų tarifų energetiniams produktams, turintiems biologinės kilmės priemaišų, sumažinimą. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo (Žin., 2001, Nr. 98-3482, 2004, Nr. 26-802) 38 straipsnio 4 dalyje numatyta akcizų lengvata energetiniams produktams iš biologinės kilmės medžiagų, tai yra šiems produktams nustatytas akcizo tarifas, sumažintas dalimi, proporcingai atitinkancia biologinės kilmės priemaišų dalį (procentais) produkto tonoje.

Pagal Europos teisės aktus akcizo lengvata prilyginama valstybės pagalbai ir apie ją būtina pranešti Europos Komisijai bei gauti jos leidimą lengvatai taikyti. Nuo 2005 m. sausio 3 d. vyksta šios pagalbos schemos notifikavimas Europos Komisijoje. Pagalbos tikslas yra skatinti biokuro, biodegalų ir bioalyvų gamybą ir naudojimą atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/30/EB).

Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatyme Nr. IX-720 (Žin., 2002, Nr. 13-474) bei Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatyme Nr. X-152 (Žin., 2005-Nr. 47-1560) numatyta netaikyti mokesčio fiziniams ir juridiniams asmenims už aplinkos teršimą iš mobilių taršos šaltinių fiziniams ir juridiniams asmenims, teršiantiems atmosferą iš

17 Jul. 2005 10:35

016160037052313090

transporto priemonių, naudojančių nustatytus standartus atitinkančius biodegalus, ir pateikusiems biodegalų sunaudojimą patvirtinančius dokumentus bei už aplinkos teršimą iš stacionarių taršos šaltinių naudojančių biokurą.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. 3 D-132 patvirtintos biodegalų gamybos plėtros finansavimo taisyklės, kuriose numatyta skatinti biodegalų gamybos plėtrą, sudaryti galimybę žemės ūkio produkciją naudoti ne maisto reikmėms. Šių taisyklių 5 punkte yra numatytos išmokos žemdirbiams už grūdus, kurie naudojami biokuro gamybai: kompensuojama 160 Lt/t (46,34 EUR/t) išaugintų rapsų grūdų ir 60 Lt/t (17,38 EUR/t) javų grūdų.

Vykdomi projektai

Vienas pagrindinių šalyje vykdomų projektų, susijusių su biokuro gamyba, yra Lietuvos naftos perdirbimo gamyklos AB „Mažeikių nafta“ pertvarkymas. Lietuvoje nagrinėjamas etanolio panaudojimo būdas, kai iš etanolio yra gaminamas etiltretbutileteris (ETBE). Numatoma įmaišyti į benzinaus iki 15% tūrio ETBE (kurio sudėtyje etanolis sudaro 47% tūrio). Tam tikslui reikia atlikti AB „Mažeikių nafta“ tam tikrus techninius-technologinius pertvarkymus, numatant šalia eksploatuojamų MTBE gamybos įrenginių, pastatyti atitinkamus ETBE gamybos įrenginius. AB „Mažeikių nafta“ pertvarkymas turėtų būti baigtas 2005 m.

Dar vienas iš numatomų pertvarkymų šio gamykloje yra skirtas dyzelino maišymui su 3% arba 5% tūrio riebalų rūgščių metilo esteriu (RRME). Vienas iš trūkumų, kad į dyzeliną įmaišant RRME, nebūtų įmanoma pagaminti kokybiško arktinio dyzelino klasei priskiriamo žemio dyzelino. Todėl, dyzeliną su įmaišytu biodyzelinu numatoma vartoti tik 9 mėn. per metus (per 9 mėn. vidutiniškai suvartojama apie 500 tūkst. t).

Vietiniai atsinaujinantys ir atliekiniai ištekliai, skirti biokuro gamybai (energijai išgauti ir transporto reikmėms)

Lietuvoje klimatinės sąlygos tinkamos grūdinių kultūrų auginimui. Šalyje nusistovėjusios tradicijos grūdinių kultūrų (kviečių, rugių) auginimui, išvystytos jų perdirbimo technologijos. Šalyje kasmet nenaudojama apie 300-500 tūkst. ha ariamos žemės. Augalų, skirtų energetiniams tikslams, auginimui būtų galima panaudoti apie 10-15% šalies žemės ūkio naudmenų plotų. Auginamų javų grūdų visiškai pakanka bioetanolio gamybos plėtrai iki 2010 metų. Pirmajame etape metinei bioetanolio gamybai reikės 21,6 tūkst. t (6,75 tūkst. ha), o 2010 m. apie 60 tūkst. t (16,22 tūkst. t) javų grūdų, auginamų rapsų sėklų visiškai pakanka biodyzelino gamybos plėtrai pirmajame etape, tai yra 2005 m. (55,2 tūkst. t., plotas apie 29 tūkst. ha), o iki 2010 metų rapsų auginimą teks išplėsti beveik 3 kartus (apie 160 tūkst. t., plotas 66,7 tūkst. ha).

Šiuo metu Lietuvoje veikia viena bioetanolio ir viena metilo-esterio gamykla gaminanti metilo esterį iš rapsų grūdų. Jų perdirbimo pajėgumas yra 8 tūkst. tonų bioetanolio ir 10 tūkst. tonų metilo esterio atitinkamai. Šiuo metu jose vykdoma bandomoji gamyba.

Lietuvoje yra šešios biodujų jėgainės – 2 jėgainės perdirbančios miestų nuotekų dumblą, 2 jėgainės perdirbančios maisto pramonės atliekas ir 2 jėgainės perdirbančios gyvulių mėšlą kartu su maisto pramonės įmonių atliekomis. Bendroji biodujų jėgainių galia – apie 16,1 MW (šiluminė galia – apie 14,7 MW, elektrinė galia – apie 1,4 MW). Lietuvoje veikia viena medienos kurą naudojanti kogeneracinė jėgainė, kurios instaliuota elektrinė galia 1,5 MW, šiluminė – 28 MW.

Lentelėje pateikti duomenys apie 2004 m. biomasės (skirtos energijai gaminti) Lietuvos vidaus išteklius

Biomasės (skirtos energijai gaminti) vidaus ištekliai

Biomasė	Mato vnt.	Vidaus ištekliai
Durpės kurui	tūkst. t.	46,8
Durpių briketai	tūkst. t.	18,8
Malkos ir medienos atliekos	tūkst. m ³	3520,4
Šiaudai	tūkst. t.	11,3

2004 m Lietuvoje kelių transportui suvartota 1154 tūkst. tonų mineralinių degalų, iš jų beveik 341 tūkst. tonų automobilių benzino, 622,5 tūkst. tonų dyzelino ir 190,6 tūkst. tonų suskystintų naftos dujų.

Biodegalų gamyba Lietuvoje dar tik pradedama. Kaip jau buvo minėta, Lietuvoje biodegalus gamina dvi įmonės, kurios dalį biodegalų eksportuoja, dalį pagamintos produkcijos sandėliuoja įmonės talpyklose ir tik maža dalis biodegalų bandoma panaudoti gaminant mineralinių degalų ir biodegalų mišinius. 2004 m. pagaminta 1,9 tūkst. tonų bioetanolio, skirto variklių degalų gamybai ir 2,2 tūkst. tonų biodyzelino.

 Ūkio ministerijos
 sekretorius
 Anicetas Ignatas
 2005.06.23

2005-06-22